Problemy wsi we wschodnich województwach II Rzeczypospolitej w latach 1939-1945

Zagadnieniom związanym ze wsią polską we wschodnich województwach II Rzeczypospolitej w latach 1939-1945 była poświęcona IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Wydarzenie odbyło się w środę (18 listopada) w siedzibie Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach (Al. Na Stadion 1).

18.11.2026
II Rzeczpospolita (II RP) II Wojna Światowa Wieś

Następny Powrót

Tegoroczne obrady skupiły się wokół okupacyjnych losów mieszkańców wsi leżących we wrześniu 1939 r. na terenie siedmiu wschodnich województw II Rzeczypospolitej Polskiej, tj. lwowskiego, nowogródzkiego, poleskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego, wileńskiego i wołyńskiego.

Dzieje tej części Rzeczypospolitej różniły się od okupacyjnych doświadczeń przedwojennych województw centralnych i zachodnich. Zdecydowała o tym geografia, a raczej geopolityka lat trzydziestych XX w.

Wybuch II wojny światowej był czynnikiem, który zapoczątkował radykalną zmianę rzeczywistości politycznej i społeczno-gospodarczej tej części przedwojennej Polski. Zakończenie działań wojennych w 1939 r. rozpoczęło proces totalnej sowietyzacji tych obszarów. Jej ofiarami padli dotychczasowi gospodarze Kresów.

Od 1941 r. ziemie te zostały objęte okupacją niemiecką, a okupant politykę eksploatacji i terroru uczynił niemal konstytutywną cechą w relacjach z mieszkańcami wsi. Był to efekt bezpośrednich działań niemieckiej administracji okupacyjnej, a także polityka antagonizowania społeczności, wspólnot i całych narodów. Te doświadczenia, w połączeniu z ponownym wkroczeniem Armii Czerwonej w styczniu 1944 r., przyczyniły się do gruntownej zmiany systemu społeczno-gospodarczego, oblicza społecznego oraz narodowościowego polskich Kresów Wschodnich.

> *- Przystępując do organizacji tego wydarzenia, miałem poważne obawy, czy znajdziemy grono osób, które zajmują się tymi wymagającymi kwerendami, dotyczącymi właśnie wsi, umiejscowionych na terenie wschodnich województw II Rzeczypospolitej. Osiem edycji musiało minąć, zanim zdecydowaliśmy się na podjęcie tego ambitnego i trudnego tematu – powiedział dr Robert Piwko, naczelnik Delegatury IPN w Kielcach, otwierając konferencję.*

Jarosław Karyś, zastępca dyrektora Muzeum Wsi Kieleckiej wyraził radość, że obawy okazały się niepotrzebne, czego dowodem są zgłoszone referaty.

> *- Mam nadzieje, że po tej konferencji powstanie wiele ciekawych materiałów, które po opublikowaniu będą mogły być źródłem wiedzy dla historyków, osób zainteresowanych tą tematyką, tą trudną częścią historii Polski – zaznaczył.*

Spotkanie zostało podzielne na trzy panele. Pierwszy, zatytułowany „Losy mieszkańców Kresów Wschodnich", drugi – „Zbrodnia Wołyńska" i trzeci – „Sytuacja ludności żydowskiej".

Moderowali je kolejno: Magdalena Kopeć z Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie oddziału Muzeum Wsi Kieleckiej, dr hab. prof. UJK Jerzy Gapys (Uniwersytet Jana Kochanowskiego), dr Tomasz Domański z Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach.

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

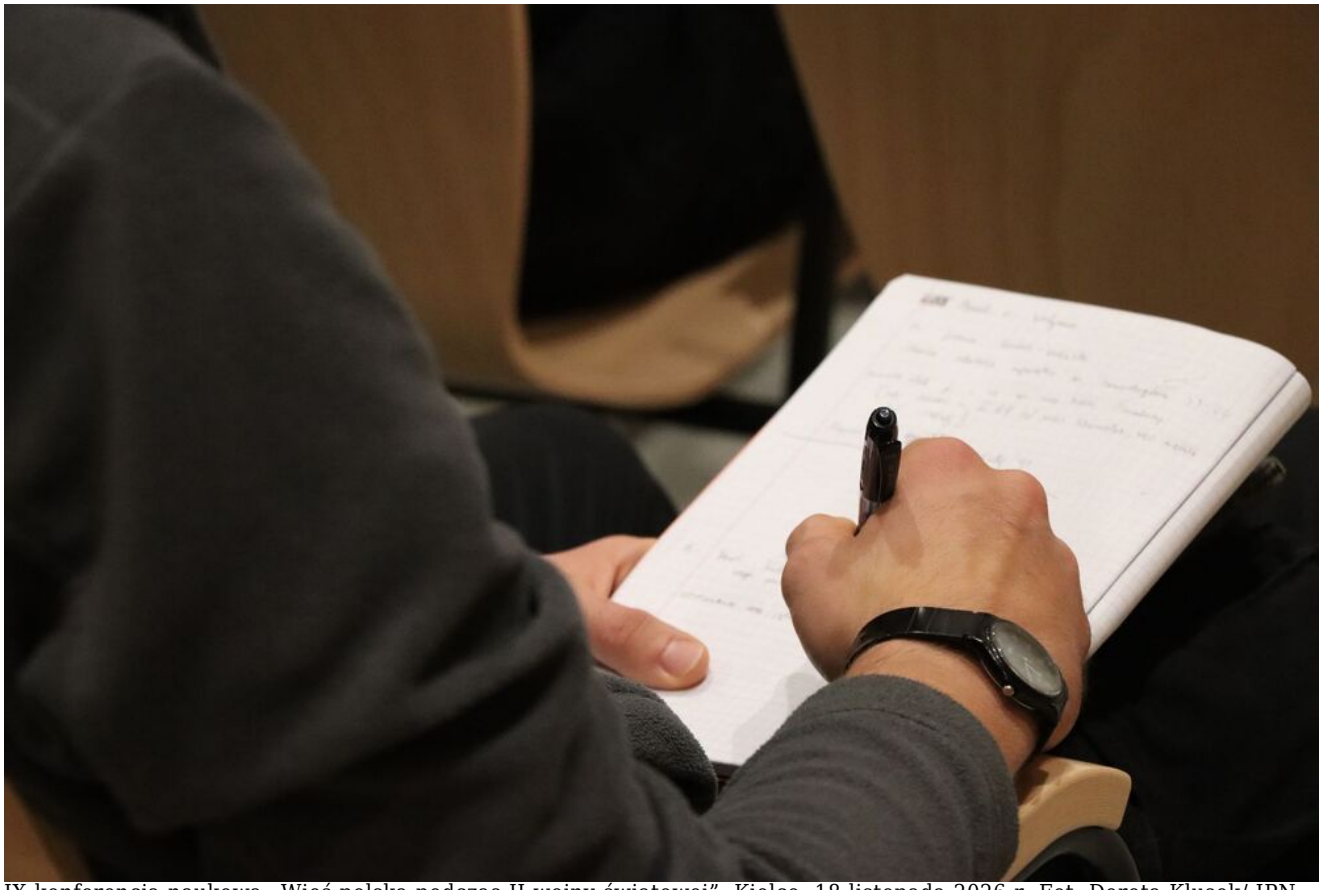

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej". Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

Publiczność wysłuchała 12 referatów:

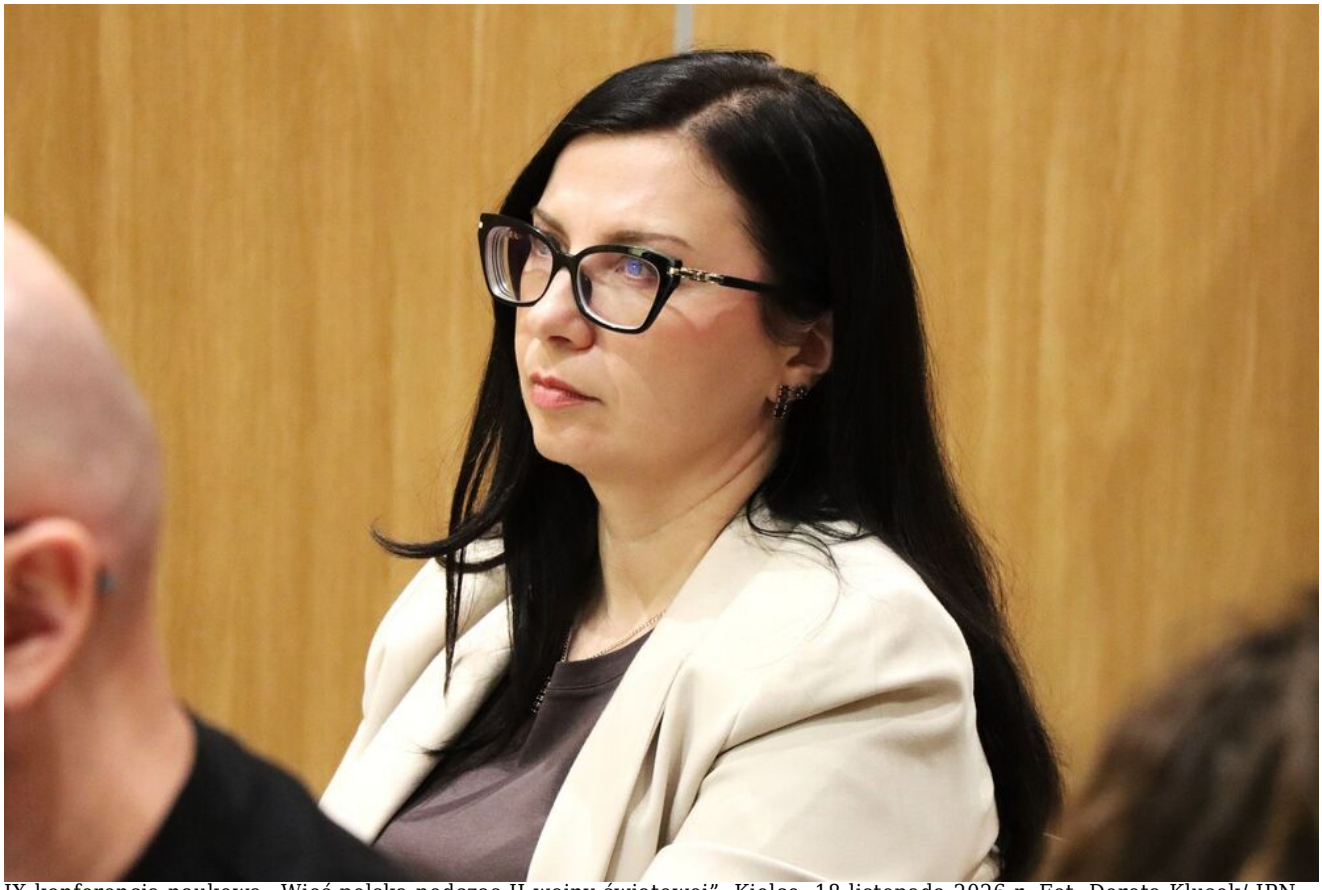
- „Ucieczka czy ratunek? Mieszkańcy wsi kresowych w aktach śledczych NKWD (1939-1941)" – dr Ruslana Martseniuk (Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego w Warszawie),
- „Od deportacji przez Monte Cassino do Betlejem. Wojenne i powojenne losy Janiny Kubackiej" – dr Mariola Serafin (Muzeum Historii Polski),
- „Ewakuacja Polaków z Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej w 1945 r." – Paweł Nowik (Oddział IPN w Białymstoku),
- „Ziemianie wschodniej części województwa lwowskiego w pierwszych miesiącach II wojny światowej" – dr Łukasz Chrobak (Oddział IPN w Rzeszowie),
- „Zbrodnie ukraińskich nacjonalistów w latach 1939-1944 w Bokowie na Tarnopolszczyźnie we wspomnieniach ocalałych mieszkańców" – dr Joanna Karbarz-Wilińska (Oddział IPN w Gdańsku),
- „Zbrodnie ukraińskich nacjonalistów na ludności polskiej w świetle księgi zmarłych parafii rzymskokatolickiej w Ostrowie (powiat Sokal)" – dr Karol Kubicki (badacz niezależny),
- „Węgrzy wobec Zbrodni Wołyńskiej" – Maria Zima-Marjańska (Centrala Instytutu Pamięci Narodowej),
- „Ukraińscy Sprawiedliwi ratujący Polaków w czasie Zbrodni Wołyńskiej – próba portretu zbiorowego" – prof. dr hab. Mirosław Szumiło (Centrala Instytutu Pamięci Narodowej),
- „Zagłada Żydów w Borysławiu" – dr Wojciech Hanus (Oddział IPN w Rzeszowie),
- „Pomoc Żydom na wsiach przedwojennego województwa stanisławowskiego w latach okupacji niemieckiej 1941-1944" – dr Tomasz Gonet (Oddział IPN w Katowicach),
- „Wieś Wileńszczyzny jako przestrzeń pomocy Żydom w czasie okupacji niemieckiej" – Marcin Makarczuk (Oddział IPN w Białymstoku),
- „Losy Żydów z Nowogródka i okolic na przykładzie relacji Feli Abramowicz"– dr Soraya Kuklińska (Centrala Instytutu Pamięci Narodowej).

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

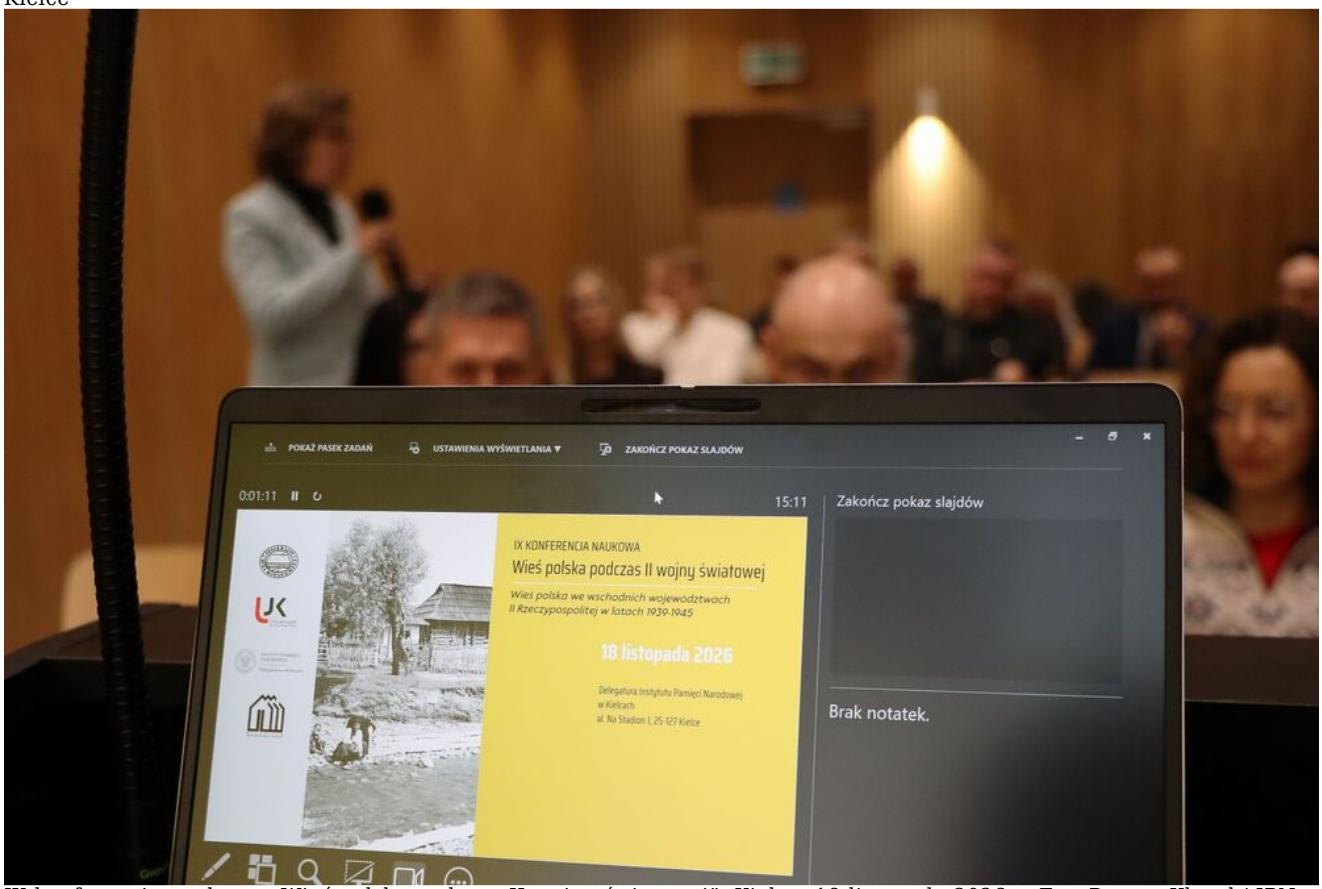

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

IX konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej”. Kielce, 18 listopada 2026 r. Fot. Dorota Klusek/ IPN Kielce

Zaprezentowane prace zostaną opublikowane w wydawnictwie pokonferencyjnym.

W wydarzeniu udział wzięła liczna grupa studentów z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Organizatorzy X konferencji naukowej „Wieś polska podczas II wojny światowej”:

- Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie oddział Muzeum Wsi Kieleckiej
- Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach
- Instytut Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Patroni medialni: Radio Kielce, Radio eM Kielce.

Poprzedni Strona

Kielce

Kielce

II wojna światowa

Konferencja naukowa